

Generation skipping via levensverzekering

Onze levensverwachting blijft stijgen, waardoor we ook langer wachten met het overdragen van vermogen. Vaak hebben uw kinderen dan zelf al een vermogen opgebouwd, dus kan het zinvol zijn om uw kleinkinderen te betrekken in uw successieplanning. Dit wordt ook wel 'generation skipping' genoemd. Waar moet u op letten als u een levensverzekering wilt gebruiken in het kader van uw generation skipping? Hoe zal de fiscus deze levensverzekering onderwerpen aan de erfbelasting of successierechten?

Generation skipping

Actieve vermogensplanning

De generatiesprong of generation skipping is een gekend begrip dat een brede waaier aan toepassingen kent. Zo bestaat de mogelijkheid om de nalatenschap van uw ouders te verwerpen, zodat uw kinderen uw plaats kunnen innemen en op die manier tot de nalatenschap van uw ouders, hun grootouders, kunnen komen (art. 4.13 BW). De beslissing om te verwerpen is alles of niets: u moet de volledige nalatenschap verwerpen en dus niet bepaalde goederen of rechten. Verder kunt u in het Vlaams gewest (art. 2.8.6.0.9. VCF) en in het Waals gewest (art. 141 W.Succ.) een doorgeefschening overwegen.

In beide gewesten heeft u de mogelijkheid om binnen een bepaalde periode na het overlijden van een ouder, en onder bepaalde voorwaarden, de geërfde goederen of waarde vrij van schenkbelasting of schenkingsrechten, dus tegen 0%, door te schenken aan uw kinderen.

Als u zelf aan generation skipping wilt doen ten voordele van uw kleinkinderen, dan bent u in beide scenario's afhankelijk van de beslissingen die uw kinderen zullen nemen na uw overlijden, namelijk uw nalatenschap verwerpen of een doorgeefschening doen. Bovendien kunt u uw kinderen daartoe niet verplichten. Wilt u dus zelf zeker zijn van de generatiesprong ten voordele van uw kleinkinderen, dan kunt u beter zelf actie ondernemen.

Testament en levensverzekering

Met een testament kunt u uw kleinkinderen als (bijzondere) legatarissen aanduiden, waarbij u ze een bepaald bedrag of bepaalde goederen toekent bij uw overlijden. Het nadeel van deze werkwijze bestaat erin dat u niet weet welke leeftijd uw kleinkinderen zullen hebben op het moment van uw overlijden, en dus of ze op de gewenste manier zullen omgaan met het vermogen dat hen toekomt. U zou kunnen overwegen om dit op te vangen met een bewindsclausule (beheer door een derde tot een bepaalde leeftijd), maar een dergelijke clausule werd door het Antwerpse hof van beroep (Antwerpen, 22.03.2022) beschouwd als een verboden contractuele handelingsonbekwaamheid. Een ander alternatief bestaat erin het vruchtgebruik op de goederen die u aan uw kleinkinderen wilt laten toekomen, tot een be-

paalde leeftijd toe te kennen aan hun ouder, uw kind.

Daarnaast kunt u ook overwegen om een levensverzekering af te sluiten, waarbij u uw kleinkinderen aanduidt als begunstigden bij uw overlijden. Uw kleinkinderen hebben zo bij uw overlijden een rechtstreeks recht ten aanzien van de verzekeraar om het overlijdenskapitaal op te eisen. Dit heeft natuurlijk een ontvend effect ten aanzien van uw kinderen, maar zolang zij minstens 50% van uw vermogen verkrijgen (hun reserve), waarbij ook rekening gehouden moet worden met de schenkingen bij leven, stelt er zich niet echt een juridisch probleem.

U kunt ervoor kiezen om voor ieder kleinkind een afzonderlijke levensverzekering af te sluiten, of één levensverzekering af te sluiten waarbij u uw kleinkinderen aanduidt als begunstigden bij overlijden. Deze laatste oplossing heeft als voordeel dat alle personen die bij uw overlijden kleinkinderen zijn, een gelijk recht zullen hebben op de uitkering, ook al waren ze nog niet geboren op het moment dat u de begunstigingsclausule opgesteld heeft. Wenst u ook te anticiperen op een eventueel vooroverlijden van een kleinkind, dan doet u dit het best expliciet, namelijk door te bepalen dat hun kinderen – uw achterkleinkinderen – de plaats van een vooroverleden kleinkind kunnen innemen.

Uitkering op bepaalde leeftijd

Uw kleinkind als verzekerd hoofd

De levensverzekering waarbij u als grootouder zowel de verzekeringnemer als het verzekerd hoofd bent, kent echter hetzelfde nadeel als het testament: u weet niet welke leeftijd uw kleinkinderen zullen hebben bij uw overlijden. Daarom kunt u overwegen om uw kleinkind als verzekerd hoofd aan te duiden, waarbij de verzekering op uitkering zal komen wanneer uw kleinkind een bepaalde leeftijd bereikt, bv. 25 jaar.

Op die manier bent u er zeker van dat uw kleinkind de uitkering niet zal ontvangen voor de door u gekozen leeftijd. Een dergelijke levensverzekering moet u per kleinkind afsluiten. Als er daarna nog een kleinkind geboren wordt, mag u niet vergeten ook voor het later geboren kleinkind een dergelijke levensverzekering af te sluiten.

Als u als verzekeringnemer zou overlijden vóór deze einddatum, verandert dit niets aan het verhaal. U bent immers verzekeringnemer, en geen verzekerde, waardoor de polis zal blijven doorlopen bij uw overlijden en dit tot de eindleeftijd (bv. 25) die u heeft bepaald. Bovendien kunnen uw erfgenamen en zelfs het begunstigde kleinkind niet aan de levensverzekering raken (afkoop, wijziging begunstiging,...) na uw overlijden. Uw rechten als verzekeringnemer zijn immers strikt persoonlijk en dit blijft ook zo na uw overlijden, waardoor uw erfgenamen niet kunnen sleutelen aan de levensverzekering (art. 176 Verzekeringwet 2014).

U kunt wel overwegen om bepaalde rechten bij overlijden alsnog over te dragen. Stel immers dat u heeft geïnvesteerd in een beleggingsverzekering (Tak 23), dan zou het nuttig kunnen zijn dat uw erfgenamen of een bepaalde vertrouwenspersoon indien nodig de onderliggende beleggingen kan aanpassen (arbitrage). Het is natuurlijk van belang om niet de mogelijkheid tot afkoop of wijziging begunstiging over te dragen, want dan bent u opnieuw afhankelijk van de goodwill van uw erfgenamen na uw overlijden.

Erfbelasting/successierechten

Deze werkwijze, waarbij u als grootouder de verzekeringnemer bent en uw kleinkind de verzekerde, en waarbij een einddatum voorzien werd, was tot voor kort minder populair om fiscale redenen. Het begunstigde kleinkind werd immers meteen belast bij overlijden van de grootouder, ook al vond er op

dat moment geen uitkering plaats. De afkoopwaarde vormde toen de belastbare grondslag. Gelukkig zijn de drie gewesten inmiddels van dit principe afgestapt: in het Vlaams gewest is dit al sinds 2017 het geval, in 2022 volgden het Waals en het Brussels Hoofdstedelijk gewest.

Als u voor de uitkering overlijdt, dan passen de drie gewesten thans de 'wait and see'-regel toe: uw kleinkind zal pas belast worden op de uitkering als hij het kapitaal ook werkelijk ontvangt. Dat wil zeggen dat uw kleinkinderen bij uitkering na uw overlijden (u overlijdt vóór de einddatum) een bijvoeglijke aangifte moeten doen in uw nalatenschap. De termijn die verloopt tussen uw overlijden en de uitkering is irrelevant: ze zullen in ieder geval de uitkering bijkomend moeten aangeven en hierop belast worden.

Als u nog in leven bent op de einddatum, de 25ste verjaardag van uw kleinkind in ons voorbeeld, zal uw kleinkind geen erfbelasting of successierechten moeten betalen op de uitkering. Enkel als u binnen de drie jaar (Vlaams en Brussels Hoofdstedelijk gewest) of vijf jaar (Waals gewest) na de uitkering overlijdt, zullen uw kleinkinderen de ontvangen uitkering moeten aangeven in de nalatenschap en zullen ze hierop belast worden.

De tarieven van toepassing op hetgeen uw kleinkinderen ontvangen, zijn dezelfde als deze die uw kinderen moeten betalen. In het Vlaams gewest lopen deze van 3% over 9% tot 27%. In het Brussels Hoofdstedelijk gewest en het Waals gewest lopen de tarieven van 3% tot 30% (respectievelijk zes en negen tariefschalen). Bovendien geldt in het Vlaams gewest nog steeds de mogelijkheid om via testament of levensverzekering een bedrag tot € 12.500 per kleinkind vrij van erfbelasting over te dragen. Dat wil zeggen dat twee grootouders samen aan ieder kleinkind een bedrag van € 25.000 vrij van erfbelasting kunnen laten vererven.

> Wenst u een deel van uw vermogen over te dragen aan uw kleinkinderen, dan kunt u het best hier zelf de nodige planning voor opzetten. U kunt een testament opmaken of een levensverzekering in het voordeel van al uw kleinkinderen afsluiten, waarbij u zowel verzekeringnemer als verzekerde bent.

> Om controle te hebben over het moment waarop uw kleinkinderen de gelden zullen ontvangen, kunt u een levensverzekering met einddatum (bv. 25ste verjaardag van uw kleinkind) afsluiten. Zo'n levensverzekering blijft doorlopen, ook als u overlijdt vóór de einddatum, zonder dat uw erfgenamen hieraan kunnen raken.

> Ontvangt uw kleinkind de uitkering tijdens uw leven, dan zal hij in principe geen erfbelasting/successierechten moeten betalen, tenzij u overlijdt binnen de drie of vijf (Waals gewest) jaar na de uitkering. Bij een uitkering na uw overlijden zullen uw kleinkinderen deze uitkering bijvoeglijk moeten aangeven in uw nalatenschap: ze betalen wel erfbelasting maar ze worden pas belast als ze ook effectief gelden ontvangen.

Tim Roovers, Advocaat - partner
Sansen International Tax Lawyers

Ervaren Bedrijfsleider PRO - nr. 10
20 januari 2023